

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 03.06.2005
KOM(2005) 233 endelig

BERETNING FRA KOMMISSIONEN

**Årsrapport om Den Europæiske Unions indsats inden for forskning og teknologisk
udvikling i 2003**

[SEK(2005) 725]

BERETNING FRA KOMMISSIONEN

Årsrapport om Den Europæiske Unions indsats inden for forskning og teknologisk udvikling i 2003

(EØS-relevant tekst)

1. INDLEDNING

Den Europæiske Unions forskningspolitik er tilrettelagt med sigte på at realisere de såkaldte Lissabon-mål, som går ud på at gøre Den Europæiske Union til en konkurrencedygtig og dynamisk, videnbaseret økonomi, der kan holde en bæredygtig økonomisk vækst i gang. På denne baggrund styres den af tre indbyrdes forbundne mål:

- At virkeliggøre et europæisk forskningsrum, hvor forskere og viden kan bevæge sig frit omkring, og hvor tendensen til på den ene side fragmentering og på den anden side dobbeltarbejde i de europæiske forskningspolitikker og -bestræbelser kan overvindes.
- At øge forskningsinvesteringerne i Europa til 3 % af EU's BNP i tiden frem til 2010, hvoraf to tredjedele skal komme fra den private sektor.
- At understøtte og styrke forskningens kvalitet, så muligheden for at nå de to første mål øges, ved at styrke og supplere den nationale og private forskningsindsats.

Denne rapport omfatter udviklingen og virksomheden fra januar 2003 til marts 2004. Den er udarbejdet i medfør af artikel 173 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab¹, og artikel 4 i afgørelsen om sjette rammeprogram². Det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionen rummer mere detaljerede oplysninger og et statistisk bilag. Som noget nyt i forhold til tidligere årsrapporter gives der også oplysninger om forskning og teknologisk udvikling i EU's enkelte medlemsstater.

2. FÆLLESSKABETS INDSATS FOR FORSKNING OG TEKNOLOGISK UDVIKLING

2.1. Gennemførelsen af sjette rammeprogram

Der blev taget store skridt frem mod virkeliggørelsen af det europæiske forskningsrum i 2003, som var det første hele år i det sjette rammeprogram's løbetid. Programmet er et af verdens største internationale F&U-programmer med et budget på over 17,5 mia. EUR for perioden

¹ "I begyndelsen af hvert år forelægger Kommissionen en rapport for Europa-Parlamentet og Rådet. Denne rapport omhandler navnlig de aktiviteter, der har fundet sted det foregående år inden for forskning og teknologisk udvikling og resultatformidling, samt arbejdsprogrammet for det igangværende år."

² Afgørelse nr. 1513/2002/EF af 27. juni 2002. Artikel 4: "I forbindelse med den rapport, Kommissionen skal forelægge hvert år i henhold til traktatens artikel 173, redegør den detaljeret for fremskridt med hensyn til gennemførelsen af sjette rammeprogram, herunder navnlig fremskridt med hensyn til opfyldelse af programmets mål og prioriteringer ...; rapporten skal også indeholde oplysninger om de finansielle aspekter og brugen af instrumenterne."

2002-2006 (som med EU's udvidelse blev øget til 19,2 mia. EUR). Udover EU's medlemsstater er programmet åbent for deltagere fra andre lande gennem samarbejdsaftaler.

Mål og indsatsområder

Sjette rammeprogram har vakt stor interesse. I 2003 blev der indsendt over 16.000 forslag med næsten 160.000 deltagere fra over 50 lande. Cirka 2.600 af forslagene blev udvalgt til støtte (over 27.000 deltagere).

På området "Koncentration og integration af EF's forskningsindsats" indkom der over 10.000 forslag, hvoraf der blev udvalgt over 1.600 med cirka 24.000 deltagere til finansiering. De fleste af projekterne (over 1.100) faldt inden for rammeprogrammets syv udvalgte forskningstemaer, og et betydeligt antal inden for de tværgående aktiviteter med deltagelse af små og mellemstore virksomheder og de særlige foranstaltninger til støtte for internationalt samarbejde. Derudover har det sjette rammeprogram nye aktiviteter, "videnskabelig støtte til den politiske beslutningsproces" og NEST-aktiviteterne ("ny og opdukkende videnskab og teknologi"), haft betydelig succes; der er udvalgt 128 forslag til finansiering, herunder 11 forslag fra en særlig indkaldelse som reaktion på SARS-epidemien.

På området "Strukturering af det europæiske forskningsrum" indkom der næsten 6.000 forslag i 2003, hvoraf langt de fleste vedrørte menneskelige ressourcer og mobilitet. Cirka 880 af forslagene har fået støtte, heraf mere end 700 inden for "Menneskelige ressourcer og mobilitet" og de andre inden for "Forskning og innovation", "Forskningsinfrastruktur" og "Videnskab og samfund". Endvidere er der lanceret en "forskernes mobilitetsportal" med information om job- og finansieringsmuligheder og praktiske oplysninger om en europæisk forskerkarriere.

På området "Styrkelse af grundlaget for det europæiske forskningsrum" blev der indført en ny aktivitet i sjette rammeprogram, det såkaldte ERA-NET-initiativ, som går ud på at samle nationale og regionale forskningsprogrammer i netværk for og åbne dem deltagelse udefra. Initiativet kommer godt fra start i 2003 med 74 forslag under første indkaldelse, hvoraf over 30 støttes.

Hvad angår formidling af resultater, er der fra "Forskning og innovation"-indsatsen under sjette rammeprogram, herunder nettet af innovationsformidlingscentre, ydet støtte til udnyttelse af forskningsresultater med henblik på innovation, mens de "horisontale forskningsaktiviteter med deltagelse af små og mellemstore virksomheder" gav mindre virksomheder mulighed for at få adgang til forskning, der svarede til deres behov. Dertil kommer, at internettjenesten CORDIS har satset på at åbne adgang til oplysninger om europæiske projekter og om forskellige teknologiformidlingsaktiviteter. Inddragelsen af forskningsresultater i den politiske beslutningsproces er særlig karakteristisk for ordningen for "Videnskabelig støtte den politiske beslutningsproces", og et bredere offentligt engagement i forskningen er et mål for aktiviteterne under "Videnskab og Samfund". Hvad angår enkeltprojekter, er der blevet indført regler og rapporteringsmekanismer, som skal fremme anvendelsen og formidlingen af resultaterne.

Den række evalueringer, der er gennemført i årets løb, har bekræftet at EU's forskningspolitiske indsats har bidraget væsentligt til Europas videnskabelige og teknologiske videngrundlag, skabt omfattende netværk og samarbejdsrelationer mellem europæiske forskere i det private og det offentlige og har medført en betydelig europæisk merværdi.

Finansiering og instrumenter

Gennemførelsen af programmet, herunder budgetmæssigt, er forløbet efter planen, hvilket er noget af en bedrift i betragtning af de mange ansøgninger. Ved udgangen af 2003 var der underskrevet 489 kontrakter og indgået finansieringsforpligtelser på 1,64 mia. EUR. For resten af 2003-budgettet blev der indgået en samlet forpligtelse, som blev fordelt på kontrakter i 2004.

En væsentlig nyhed ved sjette rammeprogram var de nye instrumenter, som skulle gøre det muligt at samle en større kritisk masse af ressourcer og partnere og at gennemføre projekterne med større selvstændighed. Blandt de forslag, der blev indsendt i 2003, blev der udvalgt over 400 større projekter, som udnyttede disse instrumenter. Ved udgangen af 2003 var der indgået 80 kontrakter om integrerede projekter og 30 om ekspertisenet. Disse projekter svarer til hhv. 53 og 11 procent af de udgiftsforpligtelser, EF har indgået for kontrakter, der er underskrevet i 2003. Et uafhængigt panel under ledelse af professor Marimon startede ved udgangen af 2003 en undersøgelse af, hvor effektive disse instrumenter var, og aflagde rapport i juli 2004.

Endelig blev traktatens artikel 169 taget i brug for første gang i 2003. Den gør det muligt at EF at deltage i forskning, der iværksættes af medlemsstaterne i fællesskab. Samarbejdet gjaldt et projekt for kliniske forsøg med medicin og vacciner mod hiv-aids, tuberkulose og malaria under betegnelsen EDCTP: European and Developing Countries Clinical Trials Partnership.

2.2. Andre initiativer til støtte for det europæiske forskningsrum

Foruden rammeprogrammet har EU taget andre vigtige skridt til støtte for etableringen af et europæisk forskningsrum:

- For de menneskelige ressourcers vedkommende har Kommissionen udsendt forslag³ til forbedring af forskerkarriererne i Europa, herunder om at der udarbejdes et charter for europæiske forskere og en adfærdskodeks for ansættelse af forskere.
- Der er indledt en fælleseuropæisk debat om de europæiske universiteters fremtid. I januar 2003 blev der udsendt et høringsdokument, og i april 2004 blev der holdt en stor konference i Liège, Belgien.
- For at fremme det europæiske forskningsrums internationale dimension er der ført forhandlinger om bilaterale aftaler om videnskabeligt og teknologisk samarbejde med partnere i Middelhavsområdet, Schweiz, Mexico, Brasilien, Chile, USA, Rusland og Ukraine.
- Der er gjort fremskridt med handlingsplanen vedrørende videnskab og samfund; tre tiltag er ført til ende (kvinder i erhvervslivet, kvinder og udvidelsen samt forskning og fremsyn).
- Tilrettelæggelsen af en europæisk rumpolitik har gjort store fremskridt med udsendelsen af en grønbog og derpå en hvidbog i løbet af 2003; desuden er der indgået en samarbejdsaftale mellem EU og ESA (Den Europæiske Rumorganisation).

³ KOM (2003) 436 af 18.7.2003.

- Debatten om grundforskning i Europa og om oprettelsen af et europæisk forskningsråd blev rejst på politisk plan med en kommissionsmeddelelse i januar 2004.
- Der er bygget en række 'teknologiplatforme', dvs. oprettet fora, hvor interessenter skal opstille strategiske forskningsdagsordner for centrale teknologier, f.eks. inden for brændselsceller og nanoelektronik.
- I marts 2003 blev der udarbejdet en europæisk strategi for biovidenskab og -teknologi.
- Et treårigt forberedende program for sikkerhedsforskning blev iværksat som forløber for et fuldt udbygget program fra 2007.
- Pilotprojektet 'Videnbaserede regioner' blev iværksat for at stimulere fremvæksten af regionale videnøkonomier gennem forskning.

3. MEDLEMSSTATERNE OG DEN ÅBNE KOORDINERINGSMETODE

2003 var også et vigtigt år for iværksættelsen af den åbne koordineringsmetode på det forskningspolitiske område for at komme nærmere målet om, at forskningsinvesteringerne skal op på 3 % af EU's BNP. I april 2003 søsatte Kommissionen en handlingsplan med forslag til hvad der bør gøres på europæisk, nationalt og regionalt plan. Derefter blev der nedsat grupper af eksperter fra medlemsstaterne på seks områder under CREST (Udvalget for Videnskabelig og Teknisk Forskning) som et første skridt i anvendelsen af den åbne koordineringsmetode for at nå 3 %-målet.

I overensstemmelse med dette mål har næsten alle medlemsstater sat nationale mål for stigningen i F&U-investeringerne. De seneste tal tyder på, at et flertal af medlemsstaterne har øget deres offentlige F&U-investeringer siden 2002, selvom der stadig er langt op til 1 % af BNP. Hvad angår anvendelsen af politiske virkemidler, får skattebegunstigelser større vægt som middel til at støtte F&U-investeringerne. Udviklingen i den private sektors investeringer i forskning er mindre klar, og der er store forskelle mellem medlemsstaterne. Det er dog tydeligt, at der skal gøres store fremskridt, hvis investeringerne skal op på 2 % af BNP.

4. UDSIGTERNE

Det sjette rammeprogram gennemføres planmæssigt. Det strømmer stadig ind med ansøgninger fra forskersamfundet, hvad der viser programmets store betydning som stimulan for den europæiske forskningsindsats.

Arbejdsprogrammerne for rammeprogrammets særprogrammer er blevet ajourført flere gange. Ved udgangen af 2004 var arbejdsprogrammet for særprogrammet "Integration og styrkelse" (EF-traktaten) blevet ajourført i alt 14 gange, arbejdsprogrammet for særprogrammet "Strukturering" (EF-traktaten) 8 gange og arbejdsprogrammet for særprogrammet "Kerneenergi" (Euratom-traktaten) 2 gange. Ved hver ajourføring tilføres der materiale til nye forslagsindkaldelser. I alt var der udsendt mere end 120 indkaldelser ved udgangen af 2004.

Samtidig forbedrer Kommissionen programgennemførelsen for at løse problemer, som forskersamfundet har påpeget, og følge op på anbefalinger fra kontrol- og evalueringsrunder, herunder rapporten fra panelet af eksperter på højt niveau vedrørende evaluering af effektiviteten af de nye instrumenter under det sjette rammeprogram⁴. Kommissionen har udarbejdet disse foranstaltninger som reaktion på panelets anbefalinger og udarbejdet en handlingsplan for at rationalisere og fremskynde procedureerne.

Kommissionen har givet forskning en fremtrædende plads i sine budget- og politikforslag for perioden 2007-2013⁵. I juni 2004 lancerede Kommissionen debatten om udarbejdelsen af syvende rammeprogram⁶, hvor der forventes en mere ambitiøs europæisk forskningsstøttepolitik for at komme Lissabon-målet nærmere. Efter denne debat forelagde Kommissionen sine forslag til et syvende rammeprogram i april 2005.

ANDRE INFORMATIONSKILDER

Det arbejdsdokument fra Kommissionen, der ledsager denne rapport, indeholder mere detaljerede oplysninger. Derudover kan flere oplysninger findes i følgende offentligt tilgængelige dokumenter:

- Årlige kontrolrapporter om rammeprogrammet og særprogrammerne, som indeholder en kortfattet, uafhængig sammenfatning om fremskridtene og om kvaliteten af foranstaltningerne til gennemførelse af programmerne.
- De femårige evalueringsrapporter om gennemførelsen og resultaterne af Fællesskabets forskningsaktiviteter i de forudgående fem år.
- Den europæiske rapport om indikatorer for videnskab og teknologi: redegørelser, statistikker og grundige analyser af europæisk og national FTU i en international kontekst.
- Årligt udsendte rapporter om nøgletal, hvori der fremlægges et sæt indikatorer for at gøre status over Europas stilling inden for videnskab, teknologi og innovation.
- Forskning og udvikling: årlige statistikker (Eurostat). Udgives en gang om året og indeholder internationalt sammenlignelige statistikker om F&U-budgetter, F&U-udgifter, F&U-personale og patenter i medlemsstaterne, specificeret regionalt.
- "Statistics on Science and Technology in Europe", der udsendes i serien "Panorama of the European Union" (GD Forskning og Eurostat).
- Undersøgelser og analyser, der offentliggøres i forbindelse med FTU-programmerne, og som omhandler spørgsmål, der er specifikke for de FTU-områder, de dækker.

⁴ KOM(2004)574; SEK(2004)1057 af 27.8.2004.

⁵ KOM(2004) 101 af 10.2.2001; KOM(2004) 487 af 14.7.2004.

⁶ KOM(2004) 353 af 16.6.2004.

De fleste af disse dokumenter kan enten fås eller bestilles på Kommissionens internetadresser:

- Kommissionens generelle websted, EUROPA: <http://europa.eu.int/>
- Webstedet CORDIS, der rummer omfattende oplysninger om FTU-rammeprogrammet: <http://www.cordis.lu>
- Webstedet for Kommissionens Generaldirektorat for Forskning: <http://europa.eu.int/comm/research>
- Webstedet for Kommissionens Generaldirektorat for Informationssamfundet: http://europa.eu.int/information_society/index_en.htm
- Webstedet for Kommissionens Generaldirektorat for Erhvervs politik: <http://europa.eu.int/comm/dgs/enterprise/>
- Webstedet for Kommissionens Generaldirektorat for Energi og Transport: http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/index.html
- Det Fælles Forskningscenter FFC's websted: <http://www.jrc.cec.eu.int/>
- Eurostats websted: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>